

SMV-venlighed i kommunale udbud

TEMAANALYSE

Mens kommunerne køber ind for milliarder hvert år, er hensynet til små og mellemstore virksomheder i indkøbene ofte begrænset og usystematisk. Kun få kommuner arbejder strategisk med at gøre offentlige udbud mere tilgængelige for SMV'er.

SMV-venlighed i kommunale udbud

SMVdanmark har i slutningen af 2025 gennemført en aktindsigt hos alle landets kommuner om oplysninger vedrørende kommunernes praksis for, hvordan den enkelte kommune tager hensyn til mindre virksomheder i forbindelse med udbud af varer og tjenesteydelser. Vi har spurgt kommunerne, i hvilke dele af udbudsprocessen de mindre virksomheder er indtænkt:

- Da den generelle udbudspolitik blev fastlagt.
- Når der udarbejdes udbudsmateriale for vareindkøb eller serviceydelse.
- Når der inviteres til informationsmøder om udbud.
- Når der behandles anmodninger om optagelse på kommunens leverandørlistes.
- Når der udvælges leverandører fra leverandørlisterne, som opfordres til at byde på en opgave
- Når de indkomne bud vurderes og en vinder udvælges.

2/3 af kommunerne deltog, og deres svar er omsat til en indekssværdi fra 1 til 10, som danner udgangspunkt for den enkelte kommunes samlede resultat, *jf. bilag 1*.

Analysen viser, at kommunernes hensyn til små og mellemstore virksomheder (SMV'er) i offentlige udbud generelt er begrænset, uensartet og i høj grad præget af manglende systematik. På tværs af kommunerne fremstår SMV-hensyn ofte som et sekundært hensyn, der i praksis afhænger af den enkelte indkøbers tilgang, frem for at være forankret i faste politikker, strategier eller mål. Dette gælder, selv om kommunerne er forpligtet til at gennemføre SMV-venlige udbud efter et følg-eller-for-klar-princip.

Særligt Esbjerg, Hedensted, Lejre, Læsø, Lyngby-Taarbæk, Norddjurs, Skanderborg, Thisted, Vesthimmerlands, Vordingborg og Aabenraa kommune udmærker sig negativt ved slet ikke at indtænke SMV'erne i nogle af procestrinene.

Kun et mindretal af kommunerne har formaliserede retningslinjer eller strategier, der eksplicit adresserer, hvordan udbud kan designes med henblik på at øge SMV'ers deltagelse. I langt de fleste kommuner håndteres området ad hoc, og ambitionen om at styrke mindre virksomheders adgang til offentlige kontrakter er sjældent omsat til konkrete, målbare initiativer eller indikatorer.

Ballerup, Frederikssund, Faaborg-Midtfyn og Nordfyn Kommune udmærker sig positivt ved konsekvent at inddrage hensyn til små og mellemstore virksomheder (SMV'er) i alle dele af udbudsprocessen. Det indebærer, at SMV-hensyn ikke alene indgår i de tidlige overvejelser om tilrettelæggelse af udbud, men også følges op i de efterfølgende processer, hvor krav, rammer og gennemførelse kan få betydning for SMV'ers reelle muligheder for at deltage.

Samtidig viser analysen en generel tendens til, at fynske kommuner klarer sig relativt bedre end kommuner i øvrige dele af landet. Med undtagelse af Nyborg placerer alle de deltagende fynske kommuner sig i toppen af resultatlisten, hvilket peger på en mere gennemgående og systematisk praksis for at tage SMV-hensyn i udbud. Det kan indikere, at der i disse kommuner i højere grad er arbejdet med faste procedurer eller en organisatorisk tilgang, der understøtter SMV-venlige udbud på tværs af processen.

Hvor og hvordan tages der hensyn?

Når der faktisk tages hensyn til SMV'er, sker det primært i den tidlige fase af udbudsprocessen – særligt i udarbejdelsen af udbudsmaterialet. Her forsøger flere kommuner at undgå uforholdsmæssigt høje krav til økonomisk kapacitet, referencer eller dokumentation, som ellers kan fungere som adgangsbarrierer for mindre virksomheder. Derudover vælger nogle kommuner at opdele større udbud i delaftaler, hvilket kan sænke tærsklen for deltagelse og gøre det muligt for mindre leverandører at byde på dele af kontrakten.

Enkelte kommuner, f.eks. Ballerup, arbejder desuden med markedsdialog, leverandørmøder eller informationsindsatser for at øge gennemsigtighed og tilgængelighed i udbudsprocessen. Disse tiltag fremstår dog sporadiske og uden fælles metodisk ramme, hvilket begrænser deres samlede effekt.

Til gengæld spiller SMV-hensynet en meget begrænset rolle i senere faser af udbudsprocessen – herunder offentliggørelse, evaluering og opfølgning. De fleste kommuner anvender standardiserede procedurer og platforme uden særsomt fokus på mindre leverandører, og en betydelig andel har ikke overblik over, hvor stor en del af kontrakterne der faktisk tildeles SMV'er. Det indikerer både et datamæssigt vidensgab og en lav institutionel prioritering af området.

SMV-venlighed på Fyn

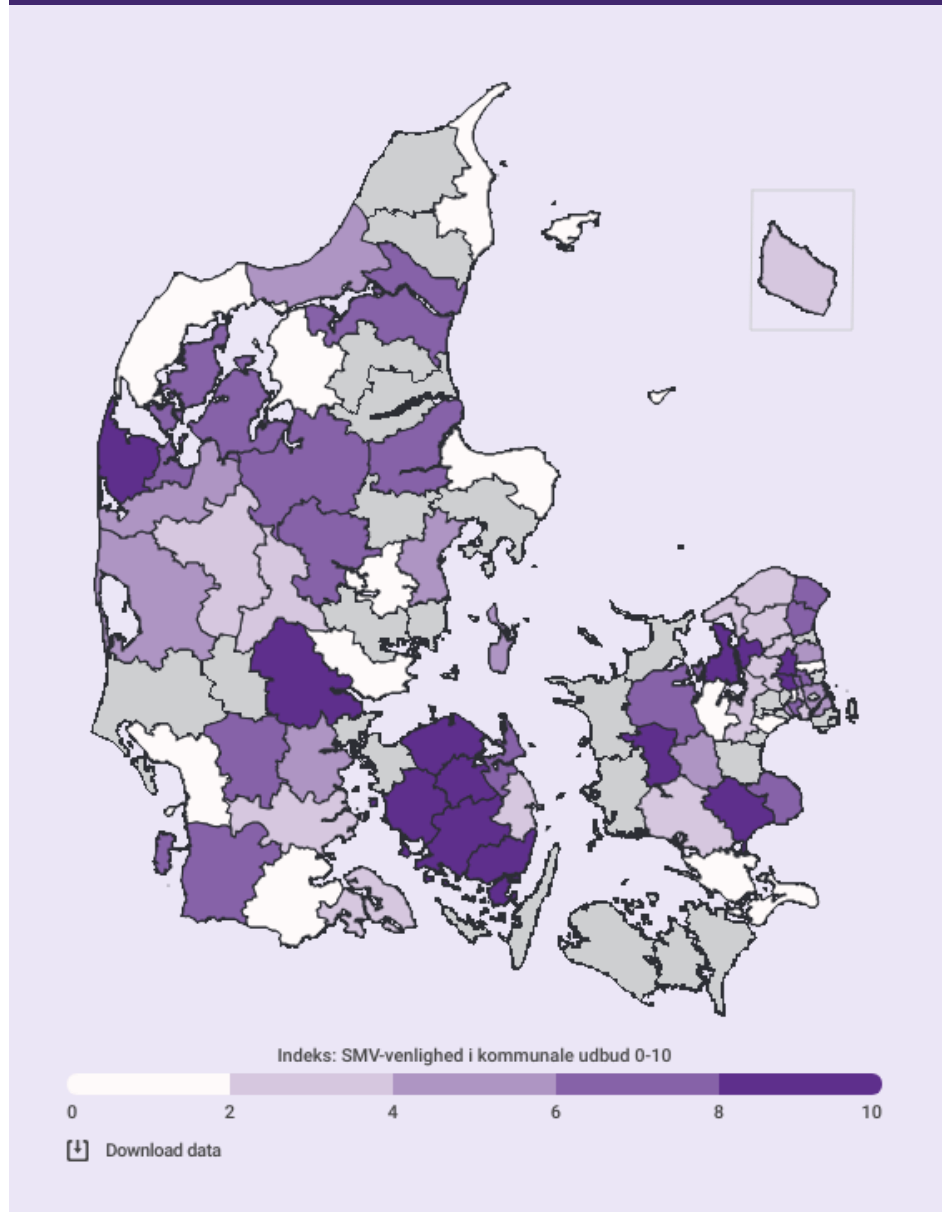
På tværs af kommuner varierer i hvilket omfang SMV'er indtænkes i udbudsprocessen. Alle kommuner på Fyn indtænker SMV'erne i deres udbudsprocesser, *jf. figur 1*. Ser man på de tre største kommuner målt på indbyggertal – Odense, Svendborg og Faaborg-Midtfyn – ligger de alle på et indeks over 8. Nordfyn skiller sig desuden ud med et indeks på 10 dvs. de indtænker SMV'erne i alle trinnene i udbudsprocessen.

Uden for Fyn fremstår billedet mere blandet. I Jylland ligger Vejle og Lemvig i den høje ende af indekset, mens flere yderkommuner – herunder Frederikshavn, Thisted og Esbjerg – ligger i den lave ende og ikke indtænker SMV'er i udbudsprocessen. På Sjælland ses tilsvarende variation, hvor enkelte kommuner placerer sig relativt højt, mens andre – herunder flere kommuner i og omkring hovedstadsområdet – ligger i den lave ende af indekset. Det tyder på, at forskellene ikke følger et entydigt mønster, men varierer markant fra kommune til kommune, også inden for samme landsdel. Det peger på, at SMV-venligheden i kommunale udbud i høj grad afhænger af lokale udbudspraksisser frem for en samlet regional profil.

Store forskelle i kommunernes SMV-venlighed

Figur 1

SMV-venlighed i kommunale udbud – indeks på tværs af kommuner

Kilde: SMVdanmark på baggrund af aktindsigt hos kommunerne.

Anm.: 69 kommuner svarede på aktindsigten mens 29 kommuner ikke svarede (markeret med grå). Indeks=0 betyder at kommunerne ikke indtænker SMV'erne i nogle af delene i udbudsprocessen. Indeks=10 betyder at kommunen indtænker SMV'erne i alle dele af udbudsprocessen.

Forklaringer på forskelle mellem kommuner

Flere af de kommuner, som ikke indtænker SMV'erne i processen, peger på strukturelle forhold på, hvorfor SMV-hensynet har lav prioritet. En central forklaring er udbredelsen af fælleskommunale indkøbsaftaler – særligt gennem SKI – som effektiviserer indkøb, men samtidig reducerer det lokale råderum til at tilpasse udbud til mindre leverandører og lokale

markeder. Hertil kommer bekymringer om øget administrativ byrde ved mange små leverandører samt fraværet af nationale krav, mål eller indikatorer for SMV-deltagelse i offentlige udbud.

Konklusion og politikforslag

Samlet set indikerer analysen, at kommunerne i begrænset omfang udnytter deres rolle som offentlig indkøber til aktivt at styrke SMV'ers adgang til offentlige kontrakter.

Der mangler i dag en tydelig politisk retning, klare målsætninger og systematisk opfølgning på, hvordan offentlige udbud kan fungere som et erhvervspolitisk redskab. Uden konkrete mål, bedre data og en mere bevidst prioritering risikerer udbud fortsat at være indrettet på en måde, der strukturelt favoriserer større leverandører.

Hvis ambitionen er reelt at åbne markedet for flere SMV'er, kræver det en mere målrettet og forpligtende indsats – herunder nationale pejlemærker, lokale strategier, kompetenceløft i kommunerne og en mere aktiv brug af udbud som løftestang for lokalt erhvervsliv.

Kontakt

Underdirektør Alexander Søndergaard, tlf. 54 34 57 00,
soendergaard@SMVdanmark.dk.

Junioranalytiker Sigurd Hebo Lønholdt, tlf. 29 44 74 12,
loenholdt@SMVdanmark.dk.

SMVdanmark, februar 2026

Bilag 1

Kommune	Score	Kommune	Score
Ballerup	10,0	Aarhus	5,0
Frederikssund	10,0	Rudersdal	5,0
Faaborg-Midtfyn	10,0	Jammerbugt	5,0
Nordfyns	10,0	København	5,0
Assens	8,8	Samsø	5,0
Faxe	8,8	Allerød	3,8
Furesø	8,8	Bornholm	3,8
Odense	8,8	Egedal	3,8
Sorø	8,8	Gribskov	3,8
Svendborg	8,8	Haderslev	3,8
Lemvig	8,8	Halsnæs	3,8
Vejle	8,8	Hillerød	3,8
Helsingør	7,5	Ikast-Brande	3,8
Struer	7,5	Næstved	3,8
Vejen	7,5	Roskilde	3,8
Kerteminde	7,5	Hvidovre	3,8
Silkeborg	7,5	Rødovre	3,8
Brøndby	6,3	Sønderborg	3,8
Fredensborg	6,3	Nyborg	3,8
Gladsaxe	6,3	Herning	2,5
Herlev	6,3	Frederikshavn	1,3
Holbæk	6,3	Glostrup	1,3
Morsø	6,3	Greve	1,3
Skive	6,3	Esbjerg	0,0
Stevns	6,3	Hedensted	0,0
Tønder	6,3	Lejre	0,0
Aalborg	6,3	Læsø	0,0
Viborg	6,3	Lyngby-Taarbæk	0,0
Randers	6,3	Norddjurs	0,0
Holstebro	5,0	Skanderborg	0,0
Kolding	5,0	Thisted	0,0
Ringkøbing-Skjern	5,0	Vesthimmerlands	0,0
Ringsted	5,0	Vordingborg	0,0
Vallensbæk	5,0	Aabenraa	0,0